

N:o 215.

Af herr **G. A. Ahlstrand**, om ändrad lydelse af 31, 49, 53 och 71 §§ regeringsformen samt 10 till och med 22 äfvensom 25, 38 och 65 §§ riksdagsordningen m. m.

Det förslag till bestämmelser rörande bildandet af Riksdagens kamrar, hvilket af Kungl. Maj:t förelagts denna Riksdag, innebär ett försök att efter såväl enkelproportionalismens som det s. k. Påboda-förslagets strandande lösa rösträttsfrågan på grundvalen af proportionella val till bägge kamrarna, hvarvid, för att bereda förslaget utsikt till framgång, beträffande de fortfarande medelbara valen till Första Kamraren den proportionalistiska principen måste tillämpas äfven vid bildandet af valkorporationerna och för att gifva metoden verklig effektivitet en begränsning af den kommunala röstskalan befunnits nödvändig. Förslagen till ändring af bestämmelserna om den kommunala rösträtten samt om stadsfullmäktige- och landstingsmannaval äro gjorda under uttryckligt förbehåll af Riksdagens bifall till de föreslagna grundlagsändringarna; och reformen af den kommunala rösträtten, sålunda betingad af den proportionella valmetodens antagande, får i viss mån karaktären af en anhängarne af majoritetsval bjuden kompensation för uppgifvandet af deras motstånd mot förstnämnda valmetod.

Denna sammankoppling af en för alla frisinnade tacknämlig reform af den kommunala rösträtten med den proportionella metoden vid riksdagsmannaval är väl ägnad att framkalla en allvarlig pröfning af den frågan, huruvida den erbjudna kommunala reformen bör köpas genom ett godkännande af det proportionella valsättet. Är detta ej fallet, så måste man tydligen, då man ej är anhängare af detta valsätt,

Bih. till Riksd. Prot. 1907. 1 Saml. 2 Afd. 2 Band. 85 Häft. (N:o 215.) 1

för närvarande lämna frågan om den kommunala rösträtten å sido och söka få den politiska rösträttsfrågan löst för sig. Dels är den senares snara lösning af ojämförligt större vikt, dels har man ju ingalunda genom att för tillfället lämna den förra å sido affört den från dagordningen. Den kommer utan tvifvel att i en snar framtid finna en lösning, som kanske bättre än regeringens förslag tillfredsställer befogade reformkräf.

De tungt vägande skäl, som tala mot det proportionella valsättets införande i vårt land, torde, så grundligt dryftad som saken blifvit, icke behöfva här utvecklas. Äfven om man erkänner principens teoretiska riktighet, kan man ej vara blind för de praktiska svårigheterna vid tillämpningen lika litet som för det faktum, att folkets stora massa står främmande för detta valsätt. Hvad särskildt beträffar landets nordligare delar, utdömer detta valsätt sig själf, enär inom dessa vidsträckta, folkfattiga och i kommunikationshänseende vanlottade landsändar den nödiga organisationen och samverkan mellan väljarne är omöjlig att åstadkomma. Men äfven i och för sig och tillämpadt under gynnsammare förhållanden vidlådes det proportionella valsättet af brister, som icke genom någon mig bekant metod — förvisso icke genom den af regeringen nu föreslagna — kunna aflägsnas. De anmärkningar, som med fog framställt mot den föreslagna valmetoden, afse dels den s. k. dekapitering, som under vissa förhållanden kan äga rum samt de gemensamma kandidaternas svaga ställning, dels åtskilliga andra brister: den fria partibeteckningen, som förrycker valresultaten genom det ena partiets intrång på det andra; försöket att undgå hvad som måste vara alla proportionalistiska valmetoders förutsättning, nämligen en fast partibildning; anordningen beträffande suppleanterna, hvilken utesluter all möjlighet att taga hänsyn till under valperioden inträffade omständigheter o. s. v.

Kan man inför alla de olägenheter, som sålunda vidlåda det proportionella valsättet, icke acceptera regeringens nu framlagda förslag till rösträttsreform, så synes den enda utvägen vara att, med bortseende från den reformering af Första Kammaren, hvilken såsom en konsekvens af det proportionella valsättet ingår i regeringens förslag, söka genomföra en reform af rösträtten till Andra Kammaren med bibehållande af *majoritetsvalen*, men därjämte med *enmansvalkretsar* såväl i de större städerna som i riket i öfrigt.

I enlighet med här uttalade uppfattning har jag tillkännagifvit mitt instämmande i syftet med den vid innevarande riksdag af medlemmar af liberala samlingspartiet framlagda motion angående valen till Andra Kammaren, hvilken motion öfverensstämmer med det af Kungl. Maj:t till

fjölårets Riksdag aflåtna förslag i ämnet — ett förslag, som ovedersägligen tillvunnit sig större anslutning inom nationen, än fallet varit med något annat af Kungl. Maj:t framlagdt förslag till rösträttsfrågans lösning.

För egen del skulle jag väl helst sett, att villkoren för valrätt gjorts liberalare genom sänkning af valrättsåldern och borttagande af utskyldsstreet, men då ett fasthållande vid dessa önskemål endast måste vara ägnadt att försvåra eller, rättare sagdt, omöjliggöra rösträttsreformens snara förverkligande, har jag funnit mig böra låta dem falla.

Det har emellertid, just med hänsyn till möjligheten att få det viktiga samhällsfrågan löst utan dröjsmål och bittra strider, synts mig maktpåliggande, att äfven andra i den politiska situationen liggande hinder för denna lösning blifva undanröjda. Det finnes åtminstone *ett* sådant hinder, och det är Första Kammarens eller dess majoritets bestämda obenägenhet att *utan vidare* acceptera ett förslag sådant som det ofvannämnda. Inför nödvändigheten af Första Kammarens medverkan för reformens genomförande böra väl partihänsynen få vika och i stället allt rimligt tillmötesgående visas. Ehuru väl mot det å konservativt håll befarade radikalismens allenavälde i Andra Kammaren den bästa garantien ligger i vårt folks skaplynne och det väl icke läres af någon på allvar befaras, att den allmänna rösträttens genomförande, äfven utan de föreslagna specialgarantierna, skulle innebära de konservativa elementens uteslutande ur Andra Kammaren, finnes dock hos Första Kammarens män en särskild farhåga, till hvilken man läres vara nödsakad att taga hänsyn, om man vill vinna det afsedda målet: en verklig reform af rösträtten till Andra Kammaren. Denna farhåga, att nämligen Andra Kammaren efter den allmänna rösträttens genomförande kunde komma att bruka sin numeriska öfvermakt vid de gemensamma voteringarna till att genomdrifva sådana beskattningsåtgärder, att de större förmögenheterna oskäligt betungades till men för utvecklingen af landets näringslif, har fått sitt uttryck i framlagda förslag om undandragande från de gemensamma voteringarna af beslut om nya bestämmelser rörande skattefrihet eller skattelindringar samt progressiv beskattning; för sådana bestämmelsers genomdrifvande skulle alltså fordras sammanstående beslut af bägge kamrarna. Jag tillåter mig hänvisa till en af herr Chr. Lundberg m. fl. vid 1906 års riksdag väckt motion, hvars motivering är hämtad från en motion af samme motionär m. fl. från året förut. Här finner man ock en redogörelse för de i vissa andra länder gällande stadganden angående beskattningsfrågors behandling, af hvilken redogörelse framgår, att representationens bägge hälfter i åtskilliga länder

i dylika frågor till hvarandra intaga en ställning, som mer eller mindre motsvarar den af motionärerna föreslagna.

Då enligt min förut uttalade uppfattning Första Kammarens bifall till en rösträttsreform, sådan jag tänkt mig den, icke lärer kunna vinnas med mindre nämnda kammares här antydda önskningsmål beträffande kamrarnas ställning till hvarandra i fråga om grunderna för beskattningen blifver tillgodosedt, har jag, öfvertygad som jag är, att det af Kungl. Maj:t framlagda förslaget icke har någon som helst utsikt att varda upphöjdt till grundlag, inför den kända nödvändigheten af rösträttsreformens snara genomförande icke bäfvat tillbaka för en anslutning till förslaget om kamrarnas likställighet i här berörda afseende. Denna likställighet synes mig så mycket mindre betänkelig, som vid bestämmandet af *statsutgifterna* Andra Kamraren fortfarande kommer att bibehålla det större inflytande, som på grund af dess numerär tillkommer densamma vid de gemensamma voteringarna.

Genom en kombination sådan som den här antydda borde rösträttsfrågan kunna på ett tillfredsställande sätt lösas. Vänsterns kraf på en till så många som möjligt utsträckt valrätt blefve tillgodosedt och på samma gång den hufvudsakliga farhågan hos högern för följderna af denna rösträttsutsträckning förebyggd, utan att därigenom någon hämsko lagts på de sträfvanden, som alltid måste stå främst på vänsterns program.

På grund af hvad jag sålunda anført, får jag hemställa,

att Riksdagen må såsom hvilande till vidare grundlagsenlig behandling antaga följande förslag till ändrad lydelse af §§ 31, 49, 53 och 71 regeringsformen samt §§ 10 till och med 22 äfvensom §§ 25, 38 och 65 riksdagsordningen så ock till öfvergångsstadgande i riksdagsordningen.

Regeringsformen.

§ 31.

Till borgmästarejänst i stad äge där bosatta och i stadens allmänna angelägenheter röstberättigade män att föreslå tre behöriga personer, då Konungen en af dem utnämne. På lika sätt förhållas med rådmans- och magistratssekreteraresysslorna i Stockholm.

§ 49.

Riksdagen representerar svenska folket. De rättigheter och åligganden, som gällande lag tillägger Rikets Ständer, tillkomma hädanefter Riksdagen. Den fördelas i två kamrar, Första Kammaren och Andra Kammaren, hvilkas ledamöter väljas på sätt riksdagsordningen och, beträffande ledamöterna i Andra Kammaren, jämväl särskild af Konungen och Riksdagen gemensamt stiftad lag stadga. Kamrarna — — — — sammankalla.

Hos urtima riksdag — — — — sammanhang.

§ 53.

Lagtima Riksdag skall för ärendenas beredning tillsätta dessa utskott: ett konstitutionsutskott, att väcka och upptaga frågor rörande förändringar i grundlagarna, så ock i vallag, hvarom i 49 § förmäles, att yttranden däröfver till Riksdagen afgifva samt att granska de i statsrådet förda protokoll; ett statsutskott, att utreda — — — — kyrkolagarnas förbättring.

Å urtima riksdag skola — — — — förekommande ärenden.

§ 71.

På enahanda sätt förfares jämväl, där kamrarne sig icke förena om grunderna för någon bevillning, sättet för deras tillämpning, eller bevillningens fördelning till utgörande;

dock att bägge kamrarnas sammanstämmande beslut erfordras ej mindre för meddelande af nya bestämmelser rörande skattefrihet eller lindring i skatten för viss inkomst eller förmögenhet, än äfven, när fråga är om bevillnings utgörande efter progressiv skala (eller med olika skattesatser för olika slag af inkomst eller förmögenhet), för fastställande eller ändring af bestämmelser rörande skatteskala, förhållandet mellan skattesatser för inkomst eller förmögenhet af olika slag samt den procent af inkomst eller förmögenhet, hvartill skatten högst må uppgå.

Riksdagsordningen.

§ 10.

Val till Första Kammaren förrättas med slutna sedlar. Finnes valsedel lyda å person, som ej är valbar, eller på flera eller färre, än

som vid valtillfället böra väljas, eller innefattar valsedel någon tve tydighet i anseende till den eller de valdes namn, skall samma sedel anses ogill.

Äro valsedlar till större antal än hälften ogilla och finnes det inverka på valets utgång, varde nytt val anställt.

De afgifna valsedlarna skola af valets förrättare inläggas under försegling och förvaras, till dess valets giltighet vederbörligen afgjorts.

§ 11.

För den, som — — — (lika med nuvarande § 10) — — — Ort och tid.

§ 12.

Är någon missnöjd — — — (lika med nuvarande § 11) — — — afgöras.

§ 13.

Riksdagsman — — — (lika med nuvarande § 12) — — — befallningshafvande.

b) Andra Kammaren.

§ 14.

1. Andra Kammarens ledamöter skola till ett antal af tvåhundra-trettio, däraf etthundrasextiofem för landet och sextiofem för städerna, väljas för en tid af tre år, räknade från och med januari månads början året näst efter det, under hvilket valet skett.

2. Riket skall vara indeladt i valkretsar, som välja hvar en riksdagsman.

3. Å landet, hvartill i fråga om riksdagsmannaval äfven räknas köpingar, utgör hvarje domsaga en valkrets. Understiger domsagornas antal etthundrasextiofem, skola, för ernående af det bestända antalet riksdagsmän, de folkrikaste domsagorna, såvidt ske kan häradsvis, indelas i två valkretsar. Öfverstiger domsagornas antal etthundrasextiofem, skola, i den mån sådant erfordras, domsagor, som gränsa intill hvarandra och hafva minsta sammanlagda folkmängden, förenas två och två, till en valkrets.

4. Stad, hvars folkmängd uppgår till en sextiofemtedel, men understiger två sextiofemtedelar af folkmängden i rikets alla städer, skall utgöra en valkrets.

5. Stad, hvars folkmängd är större, än nyss är nämndt, skall indelas i så många valkretsar, som dess folkmängdssiffra innehåller sextiofemtedelar af folkmängdssiffran för rikets alla städer. Vid denna indelning skall iakttagas, att icke i någon valkrets folkmängden må med mera än en tjugonedel öfver- eller understiga det tal, som erhålles vid delning af stadens folkmängdssiffra med antalet valkretsar i staden; att området för hvarje valkrets skall kunna omslutas med en sammanhängande gränslinje, såframt ej i särskildt fall sådant hindras däraf, att under staden lydande mark är skild från dess öfriga område; att delning af byggnadskvarter ej utan synnerliga skäl må äga rum; samt att förening af territoriell församling eller del däraf med annan sådan församling eller del däraf icke må äga rum i vidare mån, än tillämpningen af de förut i detta mom. gifna stadganden påkallar.

6. Städer med mindre folkmängd än i 4 mom. är sagdt ordnas, såvidt lämpligen ske kan länsvis, i så många valkretsar, som erfordras för uppnående af det i 1 mom. föreskrifna antal riksdagsmän för städerna.

7. Uppgår städernas folkmängd till mer än sextiofem tvåhundra-trettiondedelar af folkmängden i hela riket, skall det här ofvan föreskrifna antalet riksdagsmän tvåhundra-trettio utses för landet och för städerna efter förhållandet mellan folkmängden å landet och i städerna. Stadgandena i 3, 4, 5 och 6 mom. skola i sådant fall äga motsvarande tillämpning.

8. Valkretsindelning verkställes, efter ofvan angifna grunder, hvart nionde år af Konungen. I stad, som i 5 mom. afses, skall förslag till valkretsindelning upprättas af magistraten och stadsfullmäktiges yttrande däröfver inhämtas. Den fastställda ordningen vinner ej tillämpning förr än i afseende å de val, hvilka näst därefter enligt 16 § 1 mom. skola äga rum. Utan afseende å inträffade förändringar länder den sedermera till ovillkorlig efterrättelse, intill dess ny indelning, på sätt nu är stadgadt, träder i tillämpning.

§ 15.

Valrätt tillkommer enhvar välfrejdad svensk man från och med kalenderåret näst efter det, hvarunder han uppnått tjugufyra års ålder, dock ej

- a) den, som står under förmynderskap eller är i konkurstillstånd;
 b) den, som häftar för understöd, hvilket under löpande eller sistförflutna kalenderåret af fattigvårdssamhälle tilldelats honom själf, hans hustru eller minderåriga barn;
 c) den, som icke enligt de honom påförda utskylder till stat och kommun, hvilka förfallit till betalning under de tre sistförflutna kalenderåren;
 d) värnpliktig, som icke fullgjort de honom till och med utgången af sistförflutna kalenderåret åliggande värnpliktsöfningar.

Till efterrättelse vid val skall finnas röstlängd; och skall, på sätt i vallagen finnes närmare bestämdt, valrätten grundas på förhållandena vid tiden för röstlängdens tillkomst, ändå att förändring före valet inträffar.

§ 16.

1. Val till riksdagsmän — — — (lika med nuvarande § 15 mom. 1) — — — valen gälla.
2. Förordnar Konungen — — — (lika med nuvarande § 15 mom. 2) — — — återstående tiden.

§ 17.

Valen till Andra Kammaren äro omedelbara. Vid dessa val tillkommer hvarje röstande en röst. Har någon erhållit godkända röster till större antal än hälften af alla afgifna röster, vare han till riksdagsman utsedd. Har ej någon erhållit sådan röstöfvervikt, skall inom tre veckor från valets slutliga handläggning omval äga rum. Den, som därvid erhållit flera godkända röster än någon annan, vare lagligen vald, och skilje lotten emellan dem, som erhållit lika röstetal. Äro vid omvalet valsedlar till större antal än hälften ogilla, och finnes det inverka på valets utgång, varde nytt omval anställt.

§ 18.

Till ledamot i Andra Kammaren kan endast utses man, som äger valrätt inom valkretsen eller, där fråga är om stad, bestående af flera valkretsar, inom någon af dessa.

§ 19.

För den, som blifvit utsedd till ledamot af Andra Kammaren, skall, på sätt i vallagen närmare stadgas, fullmakt ofördröjligen utfärdas i två exemplar, af hvilka det ena öfverlämnas åt den valde och det andra insändes till justitiedepartementet.

§ 20.

Riksdagsman, som för Andra Kammaren vald blifvit, må ej denna befattning sig undandraga, med mindre han företer giltiga skäl för afsägelse. Såsom sådana anses:

1. de hinder allmänna lagen upptager såsom laga förfall;

2. ålder öfver 60 år;

3. att den valde tillförne såsom riksdagsman bevistat tre lagtima riksdagar.

Afsägelse af riksdagsmannaupdrag, som göres vid valtillfälle, pröfvas af den myndighet, som enligt vallagen lägger slutlig hand vid valet. Sker afsägelse efteråt, mellan riksdagar, pröfvas den af Konungens befallningshafvande.

§ 21.

Närmare bestämmelser om valen meddelas i vallagen.

§ 22.

1. Är någon missnöjd med val till riksdagsman i Andra Kammaren, må han däröfver anföra besvär hos Konungens befallningshafvande i den ort, där myndighet, som enligt vallagen lägger slutlig hand vid valet, har sitt säte. För sådant ändamål äger klaganden hos nämnda myndighet äska behörigt protokollsutdrag, hvilket genast eller inom högst två dagar därefter bör till klaganden utlämnas; och skall han, vid förlust af talan, sist inom åtta dagar efter den slutliga handläggningen ingifva sina besvär till Konungens befallningshafvande, som, på sätt i 12 § stadgas, lämnar vederbörande tillfälle att sig förklara samt sist innan nästa dags utgång, efter det den för förklarings afgifvande bestämda tid tilländalupit, sitt utslag i målet utfärdar. Varder omval

utsatt, såsom i 17 § sägs, må öfver det första valet ej föras klagan annorledes än i sammanhang med besvär öfver omvalet.

2. Den med Konungens befallningshafvandes utslag missnöjde äger att, sist inom åtta dagar efter däråf erhållen del, till Konungens befallningshafvande inlämna sina besvär, ställda till Konungen, hvar efter med målet vidare så förhålles, som ofvan i 12 § sägs.

3. Vill någon klaga öfver beslut, hvarigenom af honom gjord afsägelse af riksdagsmannaupdrag ej blifvit godkänd, förfares i afseende därå, om afsägelsen ägt rum vid valtillfälle, enligt 1 mom. i denna § och, om afsägelsen efteråt skett, hos Konungens befallningshafvande, enligt 2 mom.

§ 25.

Fel, som vid riksdagsmannaval förelupit, må ej föranleda valets upphäfvande, med mindre felet kan antagas hafva inverkat på valets utgång.

§ 38.

1. Konstitutionsutskottet tillkommer att granska rikets grundlagar och vallag, hvarom i 49 § regeringsformen förmäles, samt att hos Riksdagen föreslå de ändringar däruti, dem utskottet anser högst nödiga eller nyttiga och möjliga att verkställa, så ock att meddela utlåtande öfver de från kamrarna till utskottet hänvisade grundlags- och vallagsfrågor.

2. Utskottet — — — stadgadt.

3. Utskottet — — — proposition.

§ 65.

När, i fråga om statsutgifter eller bevillning, med det undantag, hvarom i regeringsformens 71 § förmäles, eller om reglementariska föreskrifter för riksbanken, dess inkomster och utgifter, eller om ansvarsfrihet för fullmäktige i riksbanken, eller om riksgäldskontorets styrelse och förvaltning, inkomster och utgifter, kamrarne fatta stridiga beslut, som ej uppå vederbörligt utskotts förslag varda sammanjämkade, skola bägge kamrarne hvar för sig rösta om de olika beslut, hvarti hvardera förut stannat; kommande den mening, som därvid erhåller de flesta ledamöters af båda kamrarne sammanräknade röster, att gälla

såsom Riksdagens beslut. För att vid sådan omröstning förekomma lika antal röster, skall i Andra Kammaren afläggas och förseglas en sedel, hvilken, i händelse de öfriga sammanräknade rösterna utfalla lika, öppnas och afgör frågan. Är pluralitet redan vunnin, bör den aflagda sedeln ouppbruten genast förstöras.

Öfvergångsstadgande.

Intill dess nya val i hela riket till Andra Kammaren första gången förrättas efter det dessa bestämmelser trädtt i kraft, skola i fråga om val till kammaren tillämpas de före ikraftträdandet gällande stadganden. Valkretsindelning, som i § 14 mom. 8 sägs, skall emellertid ofördröjligen verkställas och vinna tillämpning i afseende å förstnämnda val. Ny valkretsindelning skall därefter företagas året innan allmänna val jämlikt § 16 mom. 1 för fjärde gången efter den första valkretsindelningen äga rum.

Stockholm den 19 mars 1907.

Albin Ahlstrand.
